

EVANGELISATIE EN BEKERING

met bezieling en respect voor anderen

C. John McCloskey, pr. en Russell Shaw

EVANGELISATIE EN BEKERING

met bezieling en respect voor anderen

JADE

In deze serie zijn verschenen:

1. Enrique Monasterio – *De Kerststal van God*
2. Edward Poppe – *Een bloemlezing*
3. Scott en Kimberly Hahn – *Rome, ons thuis*
4. Flavio Capucci – *De kracht van God*
5. Raniero Cantalamessa – *Leven in Christus*
6. Scott Hahn – *Het Bruiloftsmaal van het Lam*
7. Scott Hahn – *Redenen om te geloven*
8. Scott Hahn – *Wees gegroet, Koningin*
9. Marcellino D'Ambrosio – *De Katholieke Kerk verkennen*
10. Jutta Burggraf – *Persoonlijke vrijheid*
11. C. John McCloskey, pr. en Russell Shaw – *Evangelisatie en bekering*

Oorspronkelijke titel:

Good News, Bad News

Evangelization, Conversion, and the Crisis of Faith

© Ignatius Press, San Francisco, CA, 2007

Nederlandse uitgave – *Evangelisatie en bekering*

Vertaald uit het Engels door drs. A.T.M. van Rijn, arts

© Stichting De Boog, Amsterdam 2010

Afbeelding voorkant: *De Kruisvaarder II* (olieverf op doek)

© Aernout W. Voorthuijsen, 2011

www.aernoutvoorthuijsen.com

Stichting De Boog

Amsterdam

Correspondentie-adres:

Herenstraat 41

3512 KB Utrecht

e-mail: info@deboog.nl

www.deboog.nl

ISBN 90.6257.073.9

NUGI 635

Woord vooraf

Dit boek is geschreven voor een Amerikaans publiek. Het bevat onder andere een kort overzicht van de geschiedenis van de Rooms-Katholieke Kerk in de Verenigde Staten. Een aantal aspecten van deze geschiedenis is te vergelijken met die van de Katholieke Kerk in West-Europa. Beide werelddelen hebben geleden onder secularisatie en moreel verval.

Hoewel zeer Amerikaans van toon en opzet, biedt het boek een frisse en enthousiaste kijk op de 'nieuwe evangelisatie' en een oproep aan ieder van ons om ons daarvoor in te zetten - hier en nu, in Amerika en West-Europa. Daarom hebben we besloten het te vertalen en aan het Nederlandstalige publiek aan te bieden.

Stichting De Boog

Opdracht

Dit boek draag ik op aan mijn ouders, mijn broer en mijn zusters, die mij van jongs af aan vormden en begeleidden in het geloof. Het wordt ook opgedragen aan mijn geestelijke familie, het Opus Dei, dat mij blijft oproepen tot een diepere bekering tot Christus.

C. John McCloskey, pr.

INHOUD

| | |
|--|-----|
| Dankwoord | 8 |
| Inleiding | 11 |
| I Doen zoals de Romeinen deden | 21 |
| II De vraag stellen... over het geloof | 29 |
| III Mogelijkheden en moeilijkheden | 37 |
| IV De aansporing om te bekeren | 49 |
| V Bekeerlingen 'maken' | 59 |
| VI Wie zijn de bekeerlingen? | 69 |
| VII Een doe-het-zelfpakket | 85 |
| VIII Apologetica voor evangelisatie | 99 |
| IX Vaar nu naar het diepe | 111 |
| Appendix: katholieke literatuurlijst | 123 |

Dankwoord

Niemand schrijft een boek alleen. Iedereen die een boek schrijft moet veel van de lof, maar niets van de kritiek, delen met de velen die hem bij het werk terzijde stonden.

Ik wil mijn dank betuigen aan Peter Brown, directeur van de Netherhall International Residence in Hampstead, Londen, die zo vriendelijk was om mij gebruik te laten maken van de bibliotheek en de computerruimte, waar ik vele uren heb doorgebracht. Ook wil ik mijn dank uitspreken aan dr. John Henry, priester Gerard Sheehan en de bewoners van Rutland, die een 'familie' voor mij vormden en mijn eigenaardige Amerikaanse gewoonten met veel geduld verdroegen.

Om bij het allereerste begin te beginnen, ben ik dank verschuldigd aan de Sisters of Charity, die mij onderricht gaven op de St. Jane de Chantal-school in Bethesda, Maryland, en aan de Christian Brothers en hun uitstekende opleiding op het St. Johns College in Washington, D.C. Mijn huidige zelfdiscipline heb ik grotendeels te danken aan mijn deelname daar aan een trainingsgroep voor jonge reserveofficieren.

Ook wil ik mijn dank uitspreken aan mijn medestudenten en professoren op het Columbia College in New York, waar ik mocht deelnemen aan het naar mijn mening beste 'liberal arts'-studieprogramma in de Verenigde Staten. Dank ook aan mijn medewerkers en leidinggevenden bij Citibank en Merrill Lynch te New York, waar ik heb leren zakendoen en - op een naar ik hoop hartelijke manier - heb leren omgaan met mensen van een grotere verscheidenheid in ras, huidskleur en geloof dan zelfs in Londen kan worden gevonden. Deze ervaring heeft mij enorm geholpen in mijn pastorale werk.

Dank aan de studenten van Princeton University, waar ik als studentenpastor enkele zeer leerzame jaren heb doorgebracht.

Deze studenten hebben inmiddels gezinnen en carrières, en zijn zo de wereld aan het evangeliseren. Sommigen zijn priester geworden of in het klooster getreden. Een speciaal woord van dank ook aan Charles Weiser, die mij als medepriester welkom heette op het Aquinas Institute in Princeton en die volledig gericht was op de glorie van God en het heil van de zielen.

Dank ook aan bestuur, staf en congregatie van het Catholic Information Center (CIC) van het aartsbisdom Washington, waar ik verschillende jaren directeur was. Wat een heerlijke ervaring was het om terug te keren naar de stad waar ik ben opgegroeid, een paar straten van de plaats waar ik geboren ben en op drie minuten lopen van het Witte Huis! Tweemaal verhuisden wij met het hele CIC naar een andere plek in de binnenstad van Washington, waaronder de huidige, 1501 K Street NW. Op deze locatie doet het CIC uniek werk voor de vele duizenden mensen die ieder jaar de hoofdstad van het land binnenkomen. Ik vraag uw gebed voor James Hickey, de overleden kardinaal van Washington, die er als eerste voor zorgde dat een priester van het Opus Dei directeur van het centrum werd. Ook een woord van speciale dank aan Dennis Bolster, Helena Metzger en Veronica Conkling, die zich zo hebben ingespannen om van het CIC niet alleen een plek voor apostolaat maar ook een thuis te maken.

Ik wil mijn innige dank betuigen aan Peter Kleponis, psychiater, en Richard Fitzgibbons, arts. Zij hebben mij, in een moeilijke periode met ernstige gezondheidsproblemen, geholpen door me het belang te leren van het loslaten van overmatige verantwoordelijkheid. Door hun hulp en Gods genade ziet mijn toekomst er zonniger en productiever uit dan ooit. Ook ben ik dank verschuldigd aan mijn goede vrienden Lewis en Thomas Lehrman, vader en zoon, en het Lehrman Institute, bronnen van hulp voor mij bij allerlei projecten. Ook zeg ik dank aan mijn dierbare vriend dr. Robert Royal, voorzitter van het Faith and Reason Institute.

Tot slot wil ik ook de bekeerlingen danken, die met hun verhalen dit boek vullen en verlevendigen. Ik was tot tranen toe geroerd, beken ik zonder gêne, door hun overweldigende reacties op mijn verzoek om hun herinneringen en inzichten te verwoorden. Niet alle verhalen zijn hier letterlijk weergegeven, maar ze zijn allemaal op de een of andere manier verwerkt.

Ik hoop dat het aantal bekeerlingen nog hard zal groeien en ik bid God dat Hij mij nog vele jaren geeft om zielen bij Hem te brengen. Als Hij dat niet doet, zal de lezer van dit boek tweemaal zo hard moeten werken.

C. John McCloskey, pr.

Inleiding

door Russell Shaw

“Ik heb goed nieuws en slecht nieuws”, zei de grondstewardess van de luchthaven in München.

Ik kromp ineen.

“Het goede nieuws”, vervolgde zij, “is dat de vlucht naar Dulles geen vertraging heeft. Het slechte nieuws is dat het vliegtuig vrijwel volgeboekt is. Ik geef u een middenplaats.”

Even later ging ik aan boord met in mijn hoofd het spookbeeld van een vrouw van 175 kilo aan mijn ene en een man met een droge kuch aan mijn andere zijde. Na twee weken te hebben doorgebracht in Rome, waar ik lezingen had gegeven aan de universiteit en een bijeenkomst had bijgewoond in het Vaticaan, keerde ik via München terug naar de Verenigde Staten.

De vrouw van 175 kilo en de kuchende man hadden het vliegtuig blijkbaar gemist. In plaats daarvan zat er links van mij een rustige jongeman van achter in de 20 en aan mijn rechterzijde een jonge blonde vrouw van hooguit 20, in T-shirt en jeans. Met een zucht van verlichting nestelde ik mij in mijn stoel voor de negen uur durende vlucht.

Ik was van plan om na de lunch een dutje te gaan doen, maar mijn reisgenote aan mijn rechterzijde verstoorde dit voornemen. Haar naam was Caitlin, ze was vriendelijk en had duidelijk zin in een gesprek.

Zij was eerstejaarsstudent aan een lutherse universiteit in het middenwesten van de VS en op weg naar huis na een voorjaarsvakantie van een week met vrienden en klasgenoten in Rome. Zij studeerde Aziatische talen en culturen, vertelde ze.

Ik vroeg haar wat ze wilde worden.

Haar antwoord verraste mij: ‘Zendeling.’

Zij bleek geen grapje te maken. De blonde, spraakzame Caitlin leek op het eerste gezicht een doorsnee Amerikaans meisje, maar in de loop van ons gesprek werd duidelijk dat het goede nieuws van Christus de grote passie in haar leven was. En een deel van wat zij mij daarover vertelde, was voor mij - als levenslange rooms-katholiek - onthutsend.

Ik vroeg haar waar zij zendeling wilde worden. Gezien haar studie van het Verre Oosten, verwachtte ik dat ze Korea of Japan zou noemen, maar dat had ik mis. Zij vond Rome een goede plaats om over Christus te vertellen.

Ze bleek tijdens haar voorjaarsvakantie een groot deel van de gebruikelijke toeristische uitstapjes (het Colosseum, de Trevifontein, de Spaanse Trappen, etc.) te hebben overgeslagen om haar tijd te gebruiken om het evangelie te verkondigen aan andere studenten in het studentenhuis waar zij en haar vrienden verbleven.

Vooraf de Italiaanse studenten intrigeerden haar. "Zij zijn allemaal katholiek gedoopt", vertelde ze, "maar hebben het katholicisme 'door de strot geduwd' gekregen en zijn volledig afgeknaapt. Ik denk dat Rome een heel goede plek zou kunnen zijn om mensen te bekeren tot het échte christendom. Neem me niet kwalijk dat ik het vraag, trouwens, maar bent u eigenlijk gelovig?"

"Ik ben praktiserend rooms-katholiek."

"Oh, sorry! Ik wilde u niet beledigen." Caitlin was even - een beetje - in verlegenheid gebracht.

"Ik ben niet beledigd, hoor", verzekerde ik haar. "Er zit veel waars in wat je zegt. Maar het is natuurlijk maar een deel en niet de hele waarheid."

Geroutineerd hield ik een verhandeling over het probleem van vervreemding en geloofsverlies dat zich voordoet zodra een oppervlakkig en cultuurgebonden katholicisme - of welk geloof dan ook - stuit op secularisme en een atheïstische cultuur. Vanwege haar lutherse achtergrond deed ik Caitlin de gewaagde suggestie om als zendingsterrein te kiezen voor het hedendaagse Scandinavië, een echt postchristelijke omgeving en dus een regio waar zij heel goed werk zou kunnen doen. Ik weet niet zeker of zij deze hint - misschien in haar onschuld - helemaal begreep.

"In ieder geval", besloot ik, "heeft het verhaal ook een positieve kant. Veel christenen hebben het probleem dat jij bent te

gingekomen, nu onderkend en doen hun best om hun geloof te verinnerlijken en te verdiepen. Er vinden op dit moment in de Katholieke Kerk, in Rome en elders in de wereld, niet alleen verkeerde, maar ook veel goede dingen plaats.”

De jongeman aan mijn linkerzijde had enige tijd zitten meeluisteren. Vlak voor de lunch had hij zich voorgesteld als Josh, verteld dat hij milieuadviseur was, in Vermont woonde en nu naar huis ging, na een aantal weken voor zijn werk in Polen te zijn geweest. Caitlin keek vooroverbuigend langs mij heen naar hem. “Ben jij christen?”, vroeg ze opgewekt.

Josh aarzde. “Ik denk dat je het beste kunt zeggen dat ik aan de zijlijn naar de wedstrijd kijk”, antwoordde hij. “Ik weet nog niet of ik mee wil doen.”

Caitlin en ik namen dat eens goed in ons op, zeiden niets en vervolgden ons gesprek. Nu stelde zij mij een vraag: “Wat geloven katholieken nu echt over Maria? Je hoort daar zoveel verschillende dingen over. En de rozenkrans? Kunt u mij daar ook iets over vertellen?”

Hortend en stotend probeerde ik een korte samenvatting te geven van de katholieke leer en de devotie tot de heilige Maagd. “Zij is uitermate belangrijk in Gods plan ... is voorbeeld en voorspreekster voor ons allen ... onze moeder in een reële, geestelijke betekenis ... maar wij aanbidden haar niet, zoals je misschien denkt ... wat zij voornamelijk doet is ons naar Christus leiden.”

De rozenkrans was gemakkelijker uitgelegd. Ik haalde de mijne uit mijn jaszak en liet deze aan de twee jonge mensen zien - houten kralen aan een stevig koord. “Hiermee kom ik wel door de beveiliging bij het vliegveld”, zei ik enigszins gekserend.

Vervolgens vertelde ik hen alles wat ik wist over de rozenkrans: de geloofsmysterieën, “belangrijke gebeurtenissen in het leven van Jezus en Maria”, legde ik uit; een eenvoudige, praktische manier om biddend te mediteren; een goede manier van bidden wanneer je te moe of te druk bent. “Ik bid de rozenkrans vaak als ik in de auto zit”, vertelde ik hen.

Josh had tot op dat moment niet veel gezegd. Nu verraste hij Caitlin en mij met een spontane verklaring: “Ik ben met een vriend van mij op bedevaart geweest.” Het bleek dat hij in Lourdes, Fatima, Santiago de Compostela en Medjugorje was geweest, en in Polen Czestochowa had bezocht.

Dit klonk als meer dan toekijken vanaf de zijlijn. “Ik denk dat

ik een beetje aan het zoeken ben”, gaf hij wat schuchter toe. En vervolgens: “Mijn katholieke grootmoeder zou erg blij zijn geweest.”

Ik voelde dat ik iets tegen hem moest zeggen dat hem zou inspireren om vanuit de zijlijn in het veld te komen. En ook Caitlin had behoefte aan een woord van aanmoediging om haar enthousiasme en idealisme meer richting te geven. Maar er schoot mij niets te binnen. De conversatie verstomde. Even later sprong Caitlin op om naar haar vrienden achter in het vliegtuig te gaan. Josh sloeg een tijdschrift open en ik ging alsnog een dutje doen.

Voor ik het goed en wel wist cirkelden wij boven de luchthaven van Dulles in Noord-Virginia. Toen we geland waren en ons klaar maakten om uit te stappen, zei ik tegen Caitlin dat ik voor haar zou bidden en vroeg haar om dat ook voor mij te doen. Ik wenste Josh het allerbeste. Zij verdwenen ieder door een van de gangpaden, terwijl ik worstelde om mijn bagage uit de opbergruimte boven mijn hoofd te tillen.

Samen met medepassagiers en anderen in de rij staan voor de paspoortcontrole, is een uitstekende gelegenheid om na te denken. Ieder van ons, dacht ik, is op zijn eigen manier op zoek. Ik vermoed dat Josh dichterbij is dan hij beseft. Caitlin is er zeker van dat zij Jezus gevonden heeft, maar Hij kan nog wel wat verrassingen voor haar in petto hebben. En ik? God onthult zijn wil voor mij, zoals voor iedereen, per dag en met één dag tegelijk.

Een specialist aan het werk

De priester C. John McCloskey heeft meer dan de meeste mensen gedaan om anderen op hun spirituele zoektocht te helpen. In een portret van McCloskey in zijn boek *Priest* (Sophia Institute Press, 2003) noemde de journalist Michael S. Rose hem “een ‘specialist’ op het gebied van het begeleiden van zielen”. Rose schreef:

“Als specialist schuwt hij de meer institutionele benadering van bekering, die helaas gebruikelijk is geworden. ‘Veel mensen schrikken terug van de bureaucratische benadering die zegt: “Hé, als je katholiek wilt worden moet je hier een jaar lang iedere dinsdagavond naar toe komen”, of nog erger: “Sorry, onze catechisatie is eind augustus gestart. Dus je zult tot volgend jaar moeten wachten.” (...) Ik stem mijn benade-

ring af op het individu, waarbij ik rekening houd met ieders omstandigheden en probeer uit te vinden wat het beste voor hem of haar is.”

C. John McCloskey werd geboren in Washington, D.C., waar hij naar de middelbare school ging op het St. Johns College. Het is ontegenzeggelijk een wonder van verzoenende genade dat hij en ik in staat zijn geweest om samen aan een boek te werken, als je bedenkt dat het St. Johns College, dat geleid werd door de Christian Brothers, sinds onheuglijke tijden de aartsrivaal was van mijn Jezuietenschool Gonzaga. Wij noemden de jongens van het St. Johns College de ‘ragebollen van de heilige Johannes’ en de hemel mag weten hoe zij ons noemden. Op zestienjarige leeftijd werd hij daar lid van de voornamelijk uit katholieke leken bestaande organisatie Opus Dei.

Na de Columbia University doorlopen te hebben, werkte McCloskey op Wall Street. Daarna ging hij naar Rome om de opleiding tot priester te volgen aan het Romeinse college van het heilig Kruis, een vormingscentrum voor priesters van het Opus Dei. Hij werd in 1982 gewijd en keerde terug naar de Verenigde Staten, waar hij pastoraal werk ging doen in New York. Vanaf 1985 reisde hij drie dagen per week naar de Princeton University, waar hij als studentenpastor voor de katholieke studenten werkzaam was - eerst onofficieel, vervolgens officieel en daarna weer onofficieel.

Dit vraagt om een nadere uitleg. C. John McCloskey staat erom bekend dat hij duidelijk voor zijn mening uitkwam en in bepaalde kringen van Princeton werd hij een controversieel figuur door zijn uitgesproken standpunten over het politiek correcte, antichristelijke heidendom dat naar zijn mening de studenten op deze gerenommeerde universiteit moreel verdiert.

Michael Rose noemt het ‘ironisch’ dat sommige leden van de Princeton University wilden dat de priester berispt werd voor wat hij zei: “Zij beschuldigden hem ervan dat hij zijn tegenstanders monddood wilde maken, maar zij probeerden hém het zwijgen op te leggen door zijn ontslag te eisen”. Door deze controverse werd hij in 1990 door zijn hoofdstudentenpastor ontslagen. Hij zette zijn werkzaamheden voor de studenten voort in het centrum van het Opus Dei in Princeton, tot 1998.

In dat jaar werd hij overgeplaatst naar Washington om daar

hoofd te worden van het Catholic Information Center (CIC). Dit was een instelling in de binnenstad, gesticht in de jaren vijftig van de vorige eeuw en waarvan het beheer al een aantal jaren daarvoor door de aartsbisschop van Washington was overgedragen aan het Opus Dei.

Op vijf minuten lopen van het Witte Huis is het CIC gelegen aan de K Street, de corridor naar het centrum van de macht met regeringsgebouwen, dure advocatenkantoren, privéclubs, hotels en allerlei exclusieve winkels. Als een 'parochie' in het strijdgevoel van het centrum van de hoofdstad, staat het CIC ten dienste van een groot aantal academici, arbeiders, toeristen en voorbijgangers. Gedurende meer dan vijf jaar vormde dit een passende omgeving voor 'Father John' - een zeer geschikte plaats voor zijn uitgebreide takenpakket, waaronder het bevorderen van bekeringen, waar dit boek hoofdzakelijk over gaat.

Wat doet een specialist op het gebied van evangelisatie en bekeringen precies? Hoewel het geen autobiografie is, bevat dit boek toch een antwoord op die vraag.

Het belangrijkste wat je over bekeringen kunt zeggen is natuurlijk, dat het Gods werk is en dat van God alleen. Anderen, inclusief de bekeerlingen zelf, antwoorden alleen maar op de goddelijke initiatieven en werken slechts met de genade mee.

Toch moeten er bepaalde stappen worden genomen, zijn er zaken die werken en zaken die niet werken, en zijn er bepaalde bekende patronen. Het is verder belangrijk om goed op de hoogte te zijn van de huidige religieuze en culturele omstandigheden en om een goed begrip te hebben van de hedendaagse context waarin de genade werkzaam is. En om kennis te hebben van de levende continuïteit van het verleden en het heden - de traditie - van waaruit de katholieken in en door de Kerk spiritueel worden gevoed. Een 'specialist' op het gebied van bekeringen maakt het in dit boek allemaal duidelijk.

Een kort woord over dit boek

Hoewel dit het boek is van C. John McCloskey, heb ik er op verschillende manieren het nodige aan bijgedragen. Zo heb ik het materiaal dat hij mij gaf geordend (voornamelijk artikelen van hem en antwoorden op mijn vragen om bepaalde zaken te verduidelijken) en heb ik het boek, in het kader van helderheid en

stijl, herschreven. Verder heb ik er hier en daar wat eigen gedachten aan toegevoegd die overeen leken te komen met zijn woorden. Het resultaat is een echt boek van C. John McCloskey, maar niet helemaal zonder de inbreng van Shaw. Met andere woorden: een samenwerkingsvorm waarbij iedere deelnemer zijn eigen belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het uiteindelijke resultaat.

Een van mijn nuttigste bijdragen is mogelijk de volgende geweest. Toen ik met de voorbereiding van het boek bezig was, legde ik John uit dat er nog iets ontbrak. "Jouw theorie van evangelisatie en bekering is uitstekend", zei ik hem, "maar theorie alleen is niet voldoende. We hebben behoefte aan echt gebeurde verhalen, persoonlijke voorbeelden, de menselijke dimensie."

Toen hij daarover nadacht, kreeg hij een schitterend idee. Hij zond een e-mail naar een aantal mensen, die hij geholpen had om hun weg naar de Kerk te vinden. Hij schreef hen: "Wat ik je wil vragen is heel eenvoudig om in twee of drie alinea's te beschrijven wat jou het meest naar de Kerk trok en wat de grootste moeilijkheden waren die je daarbij hebt ondervonden. En als ik bij jouw bekering een bepaalde rol heb gespeeld, vermeld dan wat ik gezegd heb of welke argumenten ik gebruikte die voor jou aanleiding waren om het geloof beter te begrijpen."

De antwoorden kwamen snel binnen en waren overweldigend. De vele ervaringen en inzichten van deze tientallen mannen en vrouwen verlevendigen het boek en maken het bruikbaar dan het anders geweest zou zijn. Velen schreven veel meer dan twee of drie alinea's, zelfs korte pakkende autobiografische verhalen, die buitengewoon goed laten zien hoe de genade en de dynamiek van het geestelijk leven werken.

Geestloos jargon of goed nieuws?

Het gaat hier om zaken die vragen om duidelijke taal.

Niet lang geleden kwam ik een verslag tegen van een vooraanstaand kerkelijk persoon over wie Jezus is en welke rol Hij in ons leven speelt: "Het denken van jonge mensen die worstelen met onzekerheid door het huidige culturele denken, moet tegenwicht worden geboden door de kennis van Christus, die daadwerkelijk mens is geweest en van God, die zich ook nu nog aan ons openbaart door zijn Paasmysterie van dood en verrijzenis."

Wat? Deze taal lijkt zo zouteloos in vergelijking met bijvoorbeeld de beroemde orgelakkoorden waarmee *The Wreck of the Deutschland* (over de ondergang van het stoomschip de SS Deutschland) van Gerard Manley Hopkins opent:

U geeft mij leiding God!
schenker van adem en brood
oever van de wereld, deining van de zee,
Heer van leven en dood...

Ook geeft een dergelijke uitspraak weinig houvast aan mensen die ernaar smachten om te geloven in iets - of Iemand.

Zij zullen eerder hulp en inspiratie vinden bij de gevoelens, zoals verwoord door een vrouw, die door C. John McCloskey in mei 2002 is gedoopt en gevormd. Aan het einde van een verhaal van dertien dichtbeschreven pagina's schrijft zij:

"Ik weet dat u uw rol te sterk uitgedrukt vindt, maar ik ben nog steeds ondersteboven van de genade die mij naar u heeft geleid en die zoveel vreugde in mijn leven heeft gebracht, vreugde waarvan ik niet wist dat die bestond. Ik heb nog steeds dezelfde tekortkomingen en moeilijkheden en ik sta nog steeds bloot aan dezelfde verleidingen en neigingen, maar toch ben ik een heel ander mens geworden omdat ik alles zie in het licht van Christus en weet dat ik uiteindelijk alles aan zal kunnen wat Hij mij opdraagt... Bij alles wat ik meemaak, zelfs bij de gewoonste dingen, vraag ik mij af wat God mij wil laten zien en wat Hij mij vraagt te doen, zodat ik sterker wordt. Het ontroert me dat ik een kind van God ben en tegenover de wereld word ik steeds volwassener, juist omdat ik het mezelf toesta zijn kind te zijn. Telkens weer sta ik versteld en verbaas ik mij erover dat God van mij houdt. Hoe ongelofelijk is dat! En tegelijkertijd verbaas ik mij over het feit dat ik er zo zeker van ben dat het waar is. Ik verheug mij in deze paradox."

"Ik verheug mij in deze paradox." Of, zoals C.S. Lewis het in de titel van zijn bekeringsverhaal stelde: *Verrast door vreugde*.

Toen ik na die reis vanuit Rome via München en vanaf Dulles Airport thuiskwam, trof ik daar Johns eerste zending van het

ruwe materiaal voor dit boek. Jammer genoeg had ik dit niet gelezen voordat ik Caitlin en Josh ontmoette - dan had ik hen betere woorden mee kunnen geven. Maar daarom niet getreurd; er zullen zich ongetwijfeld nieuwe mogelijkheden voordoen met andere Caitlins en Joshs. Wij worden geroepen om verkondigers te zijn op ieder moment en elke plaats waar God dat van ons vraagt. "Weest altijd bereid tot verantwoording aan al wie u reukenschap vraagt van de hoop die in u leeft" (1 Pe 3,15). "Maar", vervolgt de brief, "verdedigt u met zachtmoedigheid en gepaste eerbied (...)"

En zoals paus Johannes Paulus II ons, in *Novo millennio ineunte* (Bij het begin van het nieuwe millennium) onder de aandacht brengt:

"Vandaar dat het er niet om gaat een nieuw 'programma' uit te denken. Het programma is er al: het bestaat al van oudsher en is te vinden in het evangelie en in de levende Traditie. Uiteindelijk is de kern ervan in Christus zelf gelegen, die gekend, bemind en nagevolgd moet worden zodat wij in Hem het leven van de Drie-ene God mogen leven, en met Hem de geschiedenis omvormen tot haar voltooiing in het hemelse Jeruzalem."

I

Doen zoals de Romeinen deden

Veel Amerikanen zouden 11 september 2001 het liefst vergeten. Maar de ontzetting en de verontwaardiging van toen staan onuitwisbaar in hun geheugen gegrift. En dat geldt ook voor iets anders. Midden onder het bloedbad van de terroristische aanvallen op het World Trade Center en het Pentagon kregen miljoenen mensen plotseling de behoefte om te bidden. Onder hen bevond zich een vrouw, die woonde en werkte in Washington en die ik Marsha zal noemen.

Als dochter van liberale joden (“de standaardgrap binnen ons gezin was dat ik niet wist wie Mozes was”) was zij gehuwd met een niet-praktiserend katholiek, Chris, en zij had enkele goede katholieke vrienden. Maar dat was het wel wat godsdienst betreft. Toen werd het 11 september. Ik laat haar zelf het verhaal vertellen:

“Dat was het moment waarop ik mijzelf eindelijk bewust werd van mijn verlangen naar God. President Bush had de Amerikanen opgeroepen om op vrijdag 14 september om 12 uur samen te bidden. Maar de organisatie waar ik als econoom werkzaam was, wilde naar haar gewoonte op geen enkele wijze meewerken aan iets dat ook maar enigszins verband zou kunnen houden met het christendom, uit angst om niet-christenen en atheïsten voor het hoofd te stoten. In plaats daarvan was er om 14 uur in een grote zaal iets georganiseerd wat leek op een soort groepsknuffel.

Ik vond het afschuwelijk. Ik wilde die avond ergens naartoe waar ik met anderen samen kon bidden. De enige kerk die ik kon bedenken was de nabijgelegen katholieke kerk en dus ging ik daarheen. De kerk was vol. Ik vond ergens in het midden nog net een zitplaats. Van de Mis begreep ik niet veel, maar ik was me

er zeer van bewust dat ik omringd werd door mensen die daar naartoe waren gekomen om te bidden. De preek van de priester maakte een diepe indruk op mij. Als inwoner van Noord-Ierland, op bezoek in de VS, wist hij goed wat het betekent om onder terroristische dreiging te leven. Aan het einde van de dienst voelde ik mij erg bedreefd, maar ook gelukkig."

Een maand later vertelde Marsha aan Chris dat zij erover dacht om katholiek te worden. Hij belde een vroegere familie-vriend, die priester was en in Rome woonde, maar op dat moment toevallig in Boston verbleef om een retraite te geven. Deze zei haar dat ze mij moest opzoeken in het CIC in Washington en dat heeft ze gedaan. In het begin van het jaar daarna keerde Chris terug naar de Rooms-Katholieke Kerk. Op 18 mei 2002 is Marsha gedoopt, gevormd, kerkelijk gehuwd en ontving zij haar eerste Heilige Communie, en dat alles in ongeveer dertig minuten.

"Ik ben nooit zo gelukkig geweest als op die dag", herinnert zij zich, "en ik weet nog dat ik je zei hoe bijzonder het was om eindelijk de communie te ontvangen, en dat jij sprak over de communie als een onvergelykelijke manier om je met God te verenigen... volledig en in liefde. Dat heb ik toen voor het eerst beleefd. Maar sindsdien heb ik het op vele andere manieren ervaren!"

Misschien is het verbazingwekkend, maar dit bijna instinctief aanvoelen dat de Mis en de communie een centrale betekenis hebben, is bij mensen die katholiek willen worden, allesbehalve zeldzaam. Zo ken ik een andere vrouw, voormalig lid van een evangelische Kerk, die nu enthousiast katholiek is. Toen zij eenmaal met de Rooms-Katholieke Kerk in aanraking kwam, realiseerde ze zich al snel, vertelt zij, dat als ze "het probleem van de Eucharistie" eenmaal zou hebben opgehelderd, "uiteindelijk alle andere zaken - de onfeilbaarheid van de paus, het bidden tot Maria, de heiligen en al het overige - ook wel op hun plaats zouden vallen. En dat gebeurde ook". Als je over het wezen van de Mis en de communie nadenkt, spreekt dat voor zich.

Een echt 'leketijdperk'

Geef het maar toe. Denk jij niet ook wel eens hoe fantastisch het zou zijn om de vreugde in je hart, die gebaseerd is op de volheid van het katholieke geloof, te delen met je buurman, je vriend¹, een familielid of een collega? Als dat niet het geval was, zou je waarschijnlijk dit boek niet lezen. Misschien heb je al de prachtige ervaring opgedaan om peetvader of peetmoeder te zijn van iemand, die door jouw toedoen tot de Kerk is toegetreten. Als dat zo is, ken je dat speciale gevoel van blijdschap, dat het hart vult van iemand die een instrument van God mag zijn.

Die vreugde was er natuurlijk altijd al, maar heeft in onze tijd een extra dimensie. Want wij worden omringd door een 'cultuur des dood's', waarin veel mensen niet of nauwelijks een echte betekenis in hun leven onderkennen. Heeft er in het hele christelijke tijdperk tot op de dag van vandaag, ooit een maatschappij bestaan die eenzamer en hulpelozer was dan de onze? Dit is een samenleving die de hele wereld lijkt te hebben gewonnen, maar het daadwerkelijke bestaan van haar eigen ziel vergeet.

Toch hebben wij dit in zekere zin al eerder meegemaakt. De gestage groei van de jonge Kerk in de eerste drie eeuwen vond plaats in een maatschappij die allesbehalve vriendelijk en soms zelfs zeer vijandig stond tegenover het christendom. De verbreiding van het christendom kwam vooral tot stand door het goede voorbeeld en de persoonlijke invloed van duizenden christelijke leken.

Nadat het christendom in het begin van de vierde eeuw binnen het Romeinse rijk officieel als godsdienst was erkend, zorgde de toepassing van christelijke idealen ervoor dat het Westen geleidelijk werd omgevormd tot de christelijke cultuur van de middeleeuwen. Deze periode van het christendom hield duizend jaar stand, maar raakte in de moderne tijd in verval onder invloed van gebeurtenissen als de reformatie en de Verlichting, en van ideeën en ideologieën als het darwinisme, het marxisme en het freudianisme.

Dus zullen wij nu hetzelfde moeten doen als onze christelijke voorouders eeuwen geleden deden: in een grotendeels heidense

1 Hier en elders in het boek betekent het Engelse 'friend' vaak zowel 'vriend' als 'vriendin' (noot vertaler).

maatschappij evangeliseren en de heidenen bekeren. En net als toen betekent 'wij' hier 'jullie': de katholieke leken die zich in de laatste eeuwen op dit gebied zo vaak afzijdig hebben gehouden en het zware evangelisatiewerk en bekeringen tot de ene heilige Katholieke Kerk, overlieten aan geestelijken en religieuzen.

Onze tijd wordt vaak het 'leketijdperk' genoemd. Dat is op zich een mooie gedachte. Maar het resultaat van een echt tijdperk van de leken zal, als het zover komt, niet worden afgemeten aan het aantal leken dat een kerkelijke functie uitoefent, hoe goed een dergelijke betrokkenheid ook is. Het resultaat zal worden afgemeten aan de kwantitatieve en kwalitatieve toename van het gebed, de deelname aan de sacramenten en de apostolische inspanningen die door de leken worden gepleegd.

En zodra een dergelijke groei optreedt, zal de hedendaagse maatschappij onvermijdelijk veranderen in een maatschappij die een getrouwe afspiegeling vormt van de leer van Christus, zoals die door de Kerk wordt doorgegeven.

"Vooral door haar leken", zei paus Johannes Paulus II in 1987 tot de Amerikaanse bisschoppen, "is de Kerk in staat om een grote invloed uit te oefenen op de Amerikaanse maatschappij." Vervolgens stelde hij de vraag: "Maar hoe ontwikkelt die Amerikaanse maatschappij zich nu? Laat deze ontwikkeling zich leiden door het evangelie en wordt ze daadwerkelijk christelijk geïnspireerd? Weerspiegelen uw muziek, poëzie en kunst, uw toneel- en schilderkunst, beeldhouwwerken en literatuur, als uitingen van de ziel van een natie, de geest van Christus, die de mensheid tot volmaaktheid wil brengen?"

Het zou tientallen jaren kunnen duren voordat die vraag met een ondubbelzinnig ja kan worden beantwoord. Maar de benodigde veranderingen kunnen plaatsvinden. Het is duidelijk dat dit niet vanzelf zal gebeuren: de krachten van het secularisme zullen er alles aan doen om deze veranderingen tegen te houden. Het proces voorafgaand aan een dergelijke ommekeer zal moeten beginnen met de persoonlijke bekering van ieder van ons. Dat zal uiteindelijk leiden tot de bekering van vele anderen.

Noem het liever apostolaat

Je kunt verschillende namen geven aan het uitdragen van het geloof: evangeliseren, getuigenis geven, het goede nieuws verkondigen, etc. Ik geef de voorkeur aan het woord apostolaat.

“Het individuele apostolaat”, zegt Vaticanum II, “dat uit de bron van een werkelijk christelijk leven overvloedig voortvloeit, is uitgangspunt en voorwaarde voor alle lekenapostolaat (...). Ook al ontbreekt de gelegenheid of mogelijkheid tot georganiseerd apostolaat, toch hebben alle leken in welke situatie ook de roeping en plicht tot individueel apostolaat.”

Wanneer Vaticanum II spreekt over de rol van de leken, gaat het niet zozeer om de taken van mannelijke en vrouwelijke leken *binnen* de Kerk. Het Concilie staat toe dat leken in de Kerk taken verrichten, maar legt hier niet de nadruk op. Het vestigt veeleer de aandacht op wat de leken *buiten* de Kerk, in de wereld moeten doen. Dat komt in wezen neer op twee zaken: heiligheid nastreven en Gods koninkrijk op aarde verbreiden door gezinsleven, vriendschap, werk en studie - kortom: door apostolaat.

De woorden en daden van goede vrienden kunnen niet genoeg worden benadrukt.

“Toen ik in een studentenhuis in Washington, D.C. ging wonen”, schrijft Randy, een van de bekeerlingen die ik mocht begeleiden, “vroegen enkele medebewoners mij mee naar de Kerk. Ik stond daar wel enigszins voor open, omdat ik door het nadenken over zaken als dood en huwelijk, op zoek was gegaan naar een echt doel in mijn leven.”

“Chris en ik zaten op vrijdagavond vaak in een Ierse pub vlakbij Capitol Hill, waar wij regelmatig met John spraken. Nadat een drankje mij wat losser en misschien vrijpostiger had gemaakt, daagde ik hem uit om mij het bestaan van God uit te leggen”, vertelt Marsha, de vrouw die al eerder werd geciteerd toen zij C. John McCloskey, inmiddels priester, opbelde in de tijd dat zij overwoog om katholiek te worden.

En dan is er nog een jonge man genaamd Gus, die over vrienden op zijn Ivy League-universiteit schrijft: “Dave en andere katholieken leken een leven te leiden dat tot navolging aanzette - een leven dat niet zo zinloos was als het mijne.”

Wat Dave, John en de anderen deden mag geen proselitisme, in de veelal kleinerende betekenis van fanatieke bekeringsijver,

worden genoemd. Het heeft absoluut niets te maken met dwang of gebrek aan respect voor de vrijheid van anderen. Alleen Gods genade kan iemand tot bekering brengen. Dwang (anders dan de 'dwang' die veroorzaakt wordt door gebed, offers, het goede voorbeeld en vriendschap) werkt gewoon niet.

Het 'maken' van bekeerlingen: de eerste christenen

Wat werkt dan wel? Het spijt me dat ik mezelf herhaal, maar ik zeg het nogmaals: niet wij 'maken' bekeerlingen, dat doet God. Maar wij kunnen er wel een rol in spelen. Om dat beter te kunnen begrijpen, kunnen wij nogmaals kijken naar het leven van de christenen ten tijde van het Romeinse rijk.

"Hoe ging het in zijn werk?", vraagt de bekende godsdienst-socioloog Rodney Stark zich af in zijn boek *The Rise of Christianity* (Princeton University Press, 1996). "Hoe kon een kleine, onbetekende messiaanse beweging in een uithoek van het Romeinse rijk, het klassieke heidendom verdrijven en het overheersende geloof van de Westerse beschaving worden?"

Bij het zoeken naar een antwoord op deze vraag baseert Stark zich op natuurlijke en humanistische verklaringen, niet op bovennatuurlijke. Een christen zou de bekering van het heidense Rome uiteraard zien als een overduidelijk bewijs van de werkzaamheid van de Heilige Geest, die Christus aan zijn Kerk beloofd had.

En dat is terecht, maar de natuurlijke verklaringen voor de gebeurtenissen werkten ongetwijfeld samen met het werk van de Heilige Geest in het uiteindelijke resultaat.

Stark trekt enkele conclusies, die de andere verklaringen ter discussie stellen, over het hoe en waarom van de bekering van het Romeinse rijk tot het christendom.

Het christendom was, in tegenstelling tot wat veel mensen denken, geen beweging voor armlastigen - een vrijhaven voor slaven en verschoppelingen. Het christendom verbreidde zich eerder onder de midden- en hogere klassen, de gegoede burgers van het rijk.

Dit doet geenszins afbreuk aan de aandacht die de Kerk had voor de armen. Toch staat het vast dat de nieuwe godsdienst veel sneller groeide onder stedelingen van de midden- en hogere klassen dan onder arme boeren op het platteland.

Vanuit deze stedelijke basis konden christenen een efficiënt sociaal netwerk opzetten om ouderen, weduwen en wezen te ondersteunen, christelijke kerkhoven aan te leggen en om gebedsplaatsen, aanvankelijk ondergebracht in particuliere woningen, op te richten en te onderhouden.

Het christendom was ook aantrekkelijk voor vrouwen, omdat het hen, in tegenstelling tot het heidendom, met respect en waardigheid behandelde. "In christelijke kring", schrijft Stark, "hadden vrouwen een veel hogere status dan vrouwen in de rest van de grieks-romeinse wereld."

Het christendom erkende dan ook de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen als kinderen van God, met dezelfde bovennatuurlijke bestemming. En de christelijke moraal - met haar kindvriendelijkheid en verbod op polygamie, ontrouw, echtscheiding, abortus, kindermoord en andere praktijken die in strijd waren met de belangen van vrouwen - veranderde hun status van machteloze slaven en lijfeigenen van mannen in die van personen die waardigheid en rechten kregen, in de Kerk en in de samenleving.

Epidemieën speelden merkwaardig genoeg ook een rol, zoals bij de uitbraak van ziekte in het jaar 165, tijdens het bewind van Marcus Aurelius, waarbij in slechts vijftien jaar een derde deel van de bevolking van het rijk stierf, inclusief de keizer zelf. Een andere epidemie (waarschijnlijk mazelen) brak in het jaar 251 uit en leidde tot vergelijkbare rampzalige gevolgen voor het bevolkingsaantal.

Deze rampen bevorderden, volgens Stark, de opkomst van het christendom om drie redenen. Ten eerste bood het christendom een bevredigender verklaring voor de verlossende betekenis van lijden en dood, gebaseerd op de leer van het Kruis. Ten tweede waren christenen door de toepassing van de christelijke levensstijl en de waarden van liefde en liefdadigheid, beter opgewassen tegen de gevolgen van rampen en bleven daardoor eerder in leven. Tot slot werden sociale barrières die eerder een eventuele bekering in de weg stonden, geslecht doordat sociale structuren na dergelijke epidemieën losser werden.

Samengevat, beweert Stark, maakten de wijze waarop christenen leefden en hoe zij andere mensen behandelden, het grote verschil uit. "Aan steden met veel daklozen en armen bood het christendom naastenliefde en hoop. Aan steden met veel nieuw-

komers en vreemdelingen bood het christendom de mogelijkheid om snel contacten te leggen. Aan steden met veel weduwen en wezen bood het christendom een nieuw en grootschalig familiegevoel. Aan steden die verscheurd waren door gewelddadige etnische conflicten, bood het christendom een nieuwe basis voor sociale solidariteit. En aan steden die te maken hadden met epidemieën, branden en aardbevingen, bood het christendom doeltreffende ziekenzorg.”

Een christelijke apologeet beschreef rond het jaar 200 de situatie op een vergelijkbare manier. In de beroemde *Brief aan Diognetus* lezen wij dat de christenen “zich niet door land, taal of gewoonten van de rest van de mensheid onderscheiden”. En toch waren zij totaal anders.

“Hun hele manier van leven is bewonderenswaardig en wordt algemeen erkend als buitengewoon (...). Zij trouwen en krijgen kinderen zoals iedereen, maar zij buiten hun kinderen niet uit. In hun huis is iedereen welkom, maar niet in hun bed. Zij zijn als ieder uit vlees geboren, maar leven niet naar het vlees. Zij leven op aarde, maar zijn burgers van de hemel. Ze houden zich aan de gevestigde wetten, maar hun persoonlijke leven stijgt boven de wet uit (...).

Kortom: Wat de ziel is in het lichaam, zijn de christenen in de wereld.”

Kunnen wij hier iets uit leren?